

Vlaams
Parlement

ingediend op **1956** (2018-2019) – Nr. 1
12 april 2019 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Steve Vandenberghe en Koen Daniëls

over het toekomstplan over
het basisonderwijs van de sociale partners
'Naar een sterk, duurzaam en veerkrachtig
basisonderwijs. Principes en ambities
van de sociale partners'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Jan Durnez.

Vaste leden:

Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;

Jos De Meyer, Jan Durnez, Jamila Hamddan Lachkar;

Franc Bogovic, Jo De Ro;

Caroline Gennez, Tine Soens;

Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Peter Persyn, Grete Remen, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;

Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;

Katia Segers, Steve Vandenberghe;

Elke Van den Brandt.

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting namens de sociale partners.....	4
II.	Bespreking.....	8
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	8
1.1.	Tussenkomst van Jos De Meyer.....	8
1.2.	Tussenkomst van Steve Vandenberghe	10
1.3.	Tussenkomst van Jo De Ro.....	11
1.4.	Tussenkomst van Koen Daniëls	12
1.5.	Tussenkomst van Caroline Gennez	13
2.	Antwoorden namens de sociale partners	14
3.	Afsluitende replieken	15
	Gebruikte afkortingen	17
	Bijlage 1: Naar een sterk, duurzaam en veerkrachtig basisonderwijs – Principes en ambities van de sociale partners (18 september 2018).....	19
	Bijlage 2: ‘Voorstel van resolutie’ van de sociale partners (14 februari 2019).....	41
	Bijlage 3: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

In de Commissie voor Onderwijs ging op 14 februari 2019 een hoorzitting door over het toekomstplan basisonderwijs van de sociale partners uit de onderwijssector. Als basis voor de bespreking diende het document 'Naar een sterk, duurzaam en veerkrachtig basisonderwijs – Principes en ambities van de sociale partners' (bijlage 1). Namens de sociale partners werd het woord gevoerd door Marianne Coopman en Patriek Delbaere. Bij hun uiteenzetting maakten zij gebruik van een powerpointpresentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](http://dossierpagina.vlaamsparl.be) van dit verslag op www.vlaamsparl.be (bijlage 3). Ter afsluiting van hun betoog overhandigden zij een 'voorstel van resolutie' (bijlage 2) aan de commissieleden.

I. Inleidende uiteenzetting namens de sociale partners

Bij het begin van haar uiteenzetting waarschuwt *Marianne Coopman* de commissieleden dat de talrijke volgers van de livestream vooral uitkijken naar de antwoorden van de leden op het werkstuk dat de sociale partners hier vandaag, op uitnodiging van de minister, voorleggen. Dit werkstuk is stevig omdat het de principes en ambities bevat voor de gezamenlijke opbouw van een sterk, duurzaam en veerkrachtig basisonderwijs, omdat het op verantwoordbare cijfers is gebaseerd en omdat het gemeenschappelijk is.

Vandaag, Valentijnsdag, is het uitgelezen moment voor de commissieleden om aan de 2613 schooldirecteurs, 65.765 personeelsleden en 728.864 leerlingen te laten zien welke plaats het basisonderwijs werkelijk heeft in hun hart. Waarbij de spreekster erop wijst dat liefde meer is dan louter woorden. Het gaat om de wijze waarop men engagement opneemt. In een goede relatie moet men meer investeren dan een occasioneel cadeau. De sociale partners weten dat het parlement bekend is met de problemen, via de talrijke protesten, de bevestiging door onderzoek, internationale rapporten en Vlor-adviezen. Niet in voldoende financiering en omkadering voorzien is dan ook schuldig verzuim, concludeert de spreekster. Dit ondergraaft immers de kwaliteit en ontnemt kansen aan leerlingen.

Ze erkent dat wat voorligt, niet in het huidige regeerakkoord staat. Maar anderzijds detecteren de sociale partners wel veel goede wil, waarbij ze de diverse hoorzittingen, debatten, vragen om uitleg en de behandeling van voorstellen van resolutie (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nrs. 1369/1-3 en 1374/1-3) in de commissie vernoemt. Dit naast de inspanningen van de minister van onderwijs die met te weinig middelen toch koos voor het basisonderwijs, en de Vlaamse Regering die bij de laatste begroting oren had naar het door de sociale partners voorgestane driesporenbeleid. De spreekster roept de commissie op tot actie. Waar wacht men nog op?

Ze benadrukt daarbij nogmaals dat alle sociale partners het eens zijn over wat hier vandaag wordt gepresenteerd en dat het dus niet gaat over hun afzonderlijke memoranda. Het basisonderwijs heeft nood aan een totaaloplossing, meer bepaald een samenhangend driesporenbeleid. Het toekomstplan gaat eigenstandig over het basisonderwijs, dat als geheel moet bekeken worden, los van de andere niveaus, ook al beseft men dat het mogelijk is om deelaspecten op een andere manier te bekijken. De sociale partners zijn zich bewust van de historische redenen voor de onderfinanciering, die men niet veroordeelt. Maar het is nu tijd om vanuit een actuele visie te kijken naar de toekomst.

De spreekster onderstreept dat de oplossing niet mag gezocht worden in besparingen op andere niveaus, die immers hun eigen noden hebben. Voor de sociale partners is klaar wat nodig is: bijkomende middelen.

Patriek Delbaere beaamt dat de sociale partners het voorliggende werkstuk maakten op vraag van de minister. De maatregelen die erin worden voorgesteld hebben uiteraard een kostprijs, die men evenwel in het juiste perspectief moet plaatsen,

namelijk dat van de grote aantallen, de opdracht van het basisonderwijs en de daarmee gepaard gaande loonkosten. Onderwijs is immers mensenwerk.

In de Vlaamse begroting van 44,7 miljard euro gaat 13,2 miljard euro naar onderwijs, waarbij de spreker opnieuw wijst op de loonmassa. Daarmee moet de maatschappelijke plicht vervuld worden om onderwijs te organiseren voor kinderen van 2,5 tot 12 jaar. De overheid neemt het hele budget voor haar rekening, slechts uitzonderlijk worden private middelen geïnvesteerd. Specifiek in het basisonderwijs komt daar de kosteloosheid bij. Het aanspreken van andere middelen wordt verder beperkt door de maximumfactuur. De onderwijsvorm veronderstelt bovendien kleinschaligheid en nabijheid. Tussen 75 percent en 85 percent van de kinderen loopt school in de eigen gemeente of buurt. Tot slot vereist het principe van de vrije keuze een aanbod in diversiteit. De genoemde voorwaarden bepalen mee de kostprijs.

Daarop toont hij een grafiek (slide 9) met de spreiding van de leerlingen over de 2613 scholen, verdeeld naar grootte en net. Daaruit blijkt dat er nog altijd een aantal kleine scholen zijn, maar dat die niet de hoofdmoot vormen. De gemiddelde school, ongeacht het net, telt tussen tweehonderd en driehonderd leerlingen. Zijn volgende slide (slide 10) illustreert het effect van een bijkomende investering van 100 euro per leerkracht of leerling, die telkens tot een uitgave van miljoenen euro leidt.

Qua personeelskost geeft de spreker mee dat een kinderverzorger 38.595 euro per jaar kost, of 1206 euro per jaar-uur. Een onderwijzer heeft een jaarwedde van 44.820 euro. De aanstelling van een bachelor vergt 82 punten uit de enveloppe, waarbij één punt goed is voor 532,65 euro per jaar. Men moet dus besluiten dat de hoogste kosten in het onderwijs die van het personeel zijn. In een volgende tabel wordt de kostprijs per leerling getoond. In het basisonderwijs bedraagt deze momenteel 5124 euro, als men de inzet van middelen uit het buitengewoon onderwijs op grond van het M-decreet meerekent. Als men daar abstractie van maakt, komt men tot een iets ander getal. Bij wege van vergelijking deelt hij mee dat voor een subsidieplaats in de kinderopvang meer dan 12.000 euro wordt uitgetrokken, wat toch wel een aanzienlijk verschil is.

De sociale partners zijn de vaste overtuiging toegedaan dat investeren in basisonderwijs lonend is en worden daarin bijgetreden vanuit wetenschappelijke hoek. Het basisonderwijs legt een fundament voor het hele leven. Het maatschappelijke rendement is daar het hoogst mogelijke, waarbij de spreker in het bijzonder het kleuteronderwijs vernoemt. Het basisonderwijs verdient dan ook een eigen toekomstplan dat tegelijk de troeven uitspeelt en de pijnpunten aanpakt, zowel inhoudelijk als financieel. Dergelijk plan ligt hier thans voor.

Daarop toont hij een slide (slide 14) met de Heckmancurve, die grafisch weergeeft dat de investering van één euro in een peuter of kleuter een veelvoud oplevert van latere investeringen. Edward Melhuish voegt daar een neurowetenschappelijke dimensie aan toe: het meeste rendement in de menselijke ontwikkeling wordt opgeleverd door te investeren in de jaren waarin de hersenen zich het snelst ontwikkelen (slide 15). Belangrijkste voorwaarde daarbij is de kwaliteit van dat onderwijs. Daarom moet geïnvesteerd worden in een vroege start. De spreker waardeert dan ook het initiatief om de Grondwet op dat punt (begin van de leerplicht) te wijzigen. Verder vermeldt hij de nadruk op de taalontwikkeling, een uitgeschreven pedagogische methode, kleine klassen met voldoende leerkrachten, en een aanpak die gericht is op kind én ouders.

Etienne Denoël van Teach for Belgium stelt dat laaggeschoolden veel meer een beroep doen op sociale zekerheid en bijstand, oververtegenwoordigd zijn in gevangnissen en minder lang leven in goede gezondheid. Scholing draagt ook bij tot

economische ontwikkeling. Nu investeren in onderwijs, meer bepaald waar dat het meest rendement oplevert, is een wissel nemen op de toekomst.

Marianne Coopman attendeert de leden op het voorbereidende werk dat werd verricht in de Vlaamse Onderwijsraad. Ze vernoemt in dat verband de strategische verkenning ('De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen', Leuven, Acco, 2015), de twee adviezen (Vlor-advies van 16 september 2015 over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs en Vlor-advies van 8 maart 2017 over het toekomstplan basisonderwijs), de wetenschappelijke onderbouwing, en de steun van alle onderwijsgeledingen inclusief ouders, CLB's en directies. Dit alles resulteerde in de formulering van tien uitgangspunten (slide 16), die de spreekster een voor een overloopt. De onderbouwing ervan vindt men, zoals gezegd, in de genoemde Vlor-adviezen.

Het eerste uitgangspunt luidt: een basisschool is een school op maat van kinderen. Ze is kind- en gezinsnabij en biedt geborgenheid. Twee: een basisschool werkt ontwikkelingsgericht. Om ervoor te zorgen dat alle kinderen, ongeacht hun beginsituatie of leerpotentieel, zich optimaal ontwikkelen, moet de school garanderen dat ze ingaat op verscheidenheid in alle domeinen. Drie: basisonderwijs gebruikt diversiteit als positieve kracht, waarbij de spreker wijst op de verstrengeling van formeel en informeel leren. Vierde fundamenteel blijft de geïntegreerde aanpak. Daarbij staan het kind en zijn persoonlijkheidsontwikkeling centraal, wordt de leerstof uit de verschillende leergebieden verbonden, en zijn de groepsleraren deskundigen die alle inhouden en ontwikkelingsnoden verbinden. Vijfde element is het leerteam dat verantwoordelijkheden deelt en waarin de verschillende interesses, competenties en talenten onder onderwijskundig leiderschap een lerend team vormen.

Zesde punt is het educatieve partnerschap tussen school, leerlingen en ouders, met duurzame relaties en interactie. Zevende uitgangspunt is dat basisschool en buurt elkaar veel te bieden hebben. Al die uitgangspunten samen garanderen een brede vorming, die verder gaat dan leren rekenen, lezen en schrijven, om later te kunnen functioneren in een complexe maatschappij, waarvan we niet weten hoe die er in de toekomst precies zal uitzien. Nadat de spreekster nogmaals heeft bevestigd dat investeren in het basisonderwijs rendeert (negende uitgangspunt), onderstreept ze tot slot (tiende uitgangspunt) dat Onderwijs niet alles alleen kan, maar in zijn opdracht geflankeerd moet worden door andere domeinen als Sport en Welzijn.

Nadat de uitgangspunten zijn geëxpliciteerd, gaat *Patriek Delbaere* over naar de voorstellen van de sociale partners, die kiezen voor drie gelijkwaardige sporen (slide 32). Eerste spoor is de basisfinanciering, en in het bijzonder de werkingsmiddelen, op basis van de in 2007-2008 vastgelegde leerlingenkenmerken. Het tweede spoor betreft de operationele processen, het lerarenteam, de leraar en de primaire opdrachten. Dit eveneens rekening houdend met de leerlingenkenmerken. Derde spoor wordt gevormd door de beleidskracht van de schoolorganisatie en de daarbij horende secundaire processen, die na stiefmoederlijke behandeling aan een upgrade toe zijn wat het basisonderwijs betreft.

Met betrekking tot het eerste spoor hebben de sociale partners twee concrete voorstellen, waarvan de gelijkschakeling van de werkingsmiddelen in kleuter- en lager onderwijs het eerste is. Dat kleuters nog een deel van de dag thuis worden opgevangen is sociologisch achterhaald. Kleuters zijn vandaag de hele dag op school. De spreker wijst daarnaast ook op het algemeen gedragen streven naar maximale kleuterparticipatie. De sociale partners willen dan ook dat het verschil met de basisfinanciering van leerlingen in het lager onderwijs wordt rechtgetrokken, uiteraard rekening houdend met de leerlingenkenmerken. Dit zou 48,6 miljoen euro kosten.

Tweede voorstel is het garanderen van de koopkracht. Door het overslaan van enkele indexeringen is het resultaat van de vroegere inspanningen ten gunste van het basisonderwijs immers voor een deel verloren gegaan. De sociale partners vragen dan ook het herstel van de werkmiddelen uit 2008, zodat scholen de maximumfactuur kunnen respecteren zonder zaken te moeten afwentelen op de ouders of andere instanties. Dit tweede voorstel kost 50,3 miljoen euro.

Marianne Coopman beschrijft het tweede spoor, dat het primaire proces of de basisopdracht betreft: leerlingen vormen. Basisprincipe voor de sociale partners zijn grondig en in de diepte opgeleide en breed inzetbare groepsleerkrachten. Er mag niet toegegeven worden op hun kwaliteit, onderstreept de spreker. Complexe uitdagingen als diversiteit en meertaligheid vereisen aanvullende expertisevorming. De sociale partners willen de bestaande mogelijkheid behouden dat leraren zich tijdens hun loopbaan specialiseren. Vandaag kan het al voor zorg of buitengewoon onderwijs, maar het moet ook voor Frans, muzische vorming, wetenschap en techniek veel meer ingang vinden. De regelgeving laat functiedifferentiatie toe, er is voldoende vrijheid om teams op die manier te organiseren, maar de ontwikkeling van leergebiedexpertise vereist tijd en ruimte. Verder wachten de sociale partners op de resultaten van het onderzoek van de Vlor naar specifieke masters voor het basisonderwijs.

Derde element is de eerder genoemde ruimte voor professionalisering, waarbij binnen de opdracht in tijd en middelen voorzien wordt om van elkaar te leren op de werkvloer. Concreet stellen de sociale partners voor om te voorzien in twee bijkomende lestijden per klas (volgens de ratio van 1 leerkracht voor 18,5 leerlingen). Omdat het over zoveel mensen gaat, kost dat 141,7 miljoen euro, wat echter, zoals eerder gezegd, een zeer rendabele investering in kwaliteit is.

Vierde vraag van de sociale partners is een belangrijke uitbreiding van de zorg, meer bepaald een bijkomende zorgleerkracht voor de zorgniveaus 0 en 1. Bij een gemiddelde van 83 leerlingen kosten de extra voltijdse zorgleerkrachten 386,7 miljoen euro. In het licht van de bestaande noden is dit echter een noodzakelijke investering.

Laatste maatregel is de uitbreiding van de kinderverzorging. Een kleuteronderwijzer moet immers doelgericht kunnen lesgeven. Naast de sokkel per vestigingsplaats vragen de sociale partners 1 voltijdequivalent per leerkracht van 18,5 leerlingen in de instapklas en eerste kleuterklas.

Daarnaast – derde spoor – hebben de sociale partners ook voorstellen op het vlak van het schoolleiderschap, wat behalve sterke leiders een efficiënte organisatie vereist, zodat de schoolleiders kunnen focussen op de creatie van een schoolcultuur, professioneel leren, zorgen voor het welbevinden van de leraren, en de prestaties en het welbevinden van de leerlingen. Het is bekend dat de functie van een directeur basisschool zeer uitdagend en gevarieerd is. Hun aanspreekbaarheid voor personeel en ouders veronderstelt sterke ondersteuning, wat onder meer door professor Geert Devos van de UGent wetenschappelijk is onderbouwd. Een sterker beleidsvoerend vermogen vereist dan ook investeringen.

Elke school met een eigen nummer heeft volgens de sociale partners recht op een directeur. Secundaire scholen krijgen al vanaf 83 leerlingen een directeur zonder lesopdracht. Waarom kan dat niet in het basisonderwijs? De spreker wijst ook op de talrijke vestigingsplaatsen – ten gevolge van de nabijheid – die door ouders als aparte scholen worden gepercipieerd. De sociale partners vragen ook daarvoor een enveloppe voor beleidsmedewerkers met coördinerende taken. Verder willen ze bijkomende investeringen in het administratieve en pedagogische kader en in beleidsondersteuning. Onderzoek leert dat het basisonderwijs meer nodig heeft dan de efficiëntieoefeningen in het kader van de puntenenveloppe voor schoolge-

meenschappen. Een deel van de enveloppe moet toegewezen worden aan de ondersteuning van de primaire processen en een deel aan ondersteuning van de secundaire processen. De garantie van het primaire proces is dan ook een gedeelde verantwoordelijkheid. Alle aspecten meegerekend, kost die wenselijke enveloppe drie punten per gewogen leerling, goed voor 971,9 miljoen euro.

Verder vermeldt ze het noodzakelijke debat over de optimalisering van de scholengemeenschappen en de versterking van het onderwijskundig schoolleiderschap. Het genoemde onderzoek van professor Geert Devos over stress en welbevinden van schooldirecteuren moet worden voortgezet. Een overlegd profiel van de competenties die voor een schoolleider vereist zijn, is nodig, naast duidelijkheid over de aanstellingsvoorwaarden, aanvangsbegeleiding, permanente professionalisering en onderzoek naar de wenselijkheid van een specifieke, voorbereidende cursus.

Patriek Delbaere gaat daarna in op het financiële kader dat de sociale partners uitwerkten voor hun voorstellen (slide 32). Hij onderstreept daarbij het belang van de gelijktijdigheid van de drie sporen, al kunnen zij eventueel gedifferentieerd over een langere periode gevolgd worden. Voorop staat de koopkracht van de scholen, waarbij kleuter- en lager onderwijs op dezelfde manier gefinancierd worden, de nadelen van de desindexering hersteld worden en er blijvend rekening gehouden wordt met de afspraken uit 2008 over de leerlingenkenmerken.

Tegelijk moet het primaire proces versterkt worden, voornamelijk door te voorzien in (ruimte en tijd voor) professionalisering, de inzet op zorgleerkrachten en de versterking van het kleuteronderwijs met kinderverzorgsters, evenals het secundaire proces, dat weg moet uit het tijdperk van het beperkte directeurschap en de nauwelijks aanwezige administratieve kaders, dat thans zijn gevolgen laat voelen in de vorm van vroegtijdige uitstroom en burn-out.

Het gehele pakket samen kost vrij veel, namelijk 1,8 miljard euro. De sociale partners begrijpen dan ook dat het niet in één keer kan vrijgemaakt worden. Het gaat immers om het wegwerken van een historisch deficit. Dit vergt een planmatig gestructureerde aanpak. Gemiddeld verwacht men 180 miljoen euro per jaar, of 2485 euro per leerling gedurende twee legislaturen, of 284,5 euro per kind per jaar als bijkomende investering in het basisonderwijs.

De sociale partners appreciëren dat de regering haar erkenning heeft uitgesproken voor het driesporenbeleid en in totaal al veertig miljoen euro op de rails heeft gezet, evenwel zonder rekening te houden met de leerlingenkenmerken, wat zeker moet worden rechtgezet in een structurele aanpak. Om een betekenisvol resultaat te halen is echter meer nodig, zoals geformuleerd staat in een 'voorstel van resolutie' (bijlage 2) dat de partners ter zitting hebben laten uitdelen, en dat door de commissie kan overgenomen worden in een eigen voorstel van resolutie, dat hopelijk kamerbreed ondertekend wordt.

Marianne Coopman rekent als antwoord van de commissie op een investeringstraject over twee legislaturen met voldoende middelen voor zowel het primaire proces als voor scholen met een stevig kader. Durf te doen, roept ze op tot besluit.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkomen van Jos De Meyer

Jos De Meyer noemt het voorliggende document belangrijk, net als het basisonderwijs zelf, dat – in de terechte woorden van de Vlor – een fundament vormt voor ontwikkelen en leren. Deze overwegingen worden ook hernomen door de sociale

partners. Het basisonderwijs werkt in een geïntegreerde aanpak aan kennis, vaardigheden en houdingen, en draagt bij tot persoonsvorming en socialisatie. Geen enkele investering rendeert beter dan die in basisvorming. Volgens hem delen de commissie en de sociale partners niet alleen die overtuiging maar ook de wens om de kwaliteit ervan, waarover hoge verwachtingen bestaan, te vrijwaren.

Als lid van de meerderheid geeft hij toe dat het Vlaamse regeerakkoord niet ambitieus genoeg was ten aanzien van de noden van het basisonderwijs. Daar komen nog de aanvullende inzichten bij uit het rapport van het Rekenhof uit 2015 over de werkingsbudgetten voor het gewoon basis- en secundair onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 37-F/1), de hoorzittingen over het OESO-rapport over onderwijsmiddelen (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 696/1), de strategische verkenning van de Vlor over de basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren en diens advies over het toekomstplan, en de hoorzittingen op initiatief van collega Steve Vandenberghe (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1369/2).

Dat er nog geen omvattend plan is, betekent overigens niet dat de signalen uit het onderwijsveld tijdens deze bestuursperiode genegeerd werden. Naast de groei op basis van de open-endfinanciering, vermeldt de spreker de structurele verhoging van het werkingsbudget van het kleuteronderwijs met 10 miljoen euro, de eenmalige bijkomende inspanning ten belope van 10 miljoen euro, en het bijkomende bedrag van 950 euro per nieuwe anderstalige kleuter. Verder noemt hij de bijzondere werkingsmiddelen ten bedrage van 9 miljoen euro voor de ondersteuning van de leraar in de klas, waar op 1 januari van dit jaar nog 10 miljoen euro bij kwam. Het lid wijst verder ook op de sterke cao die werd afgesloten met zijn inspanningen voor lerarenplatformen en de aanvangsbegeleiding, waarbij telkens voorrang werd gegeven aan het basisonderwijs.

De minister maakte recurrent 20 miljoen euro vrij voor 446 vte administratieve medewerkers. De lesopdracht van directeurs in kleine scholen werd verminderd. Die met meer dan 100 leerlingen hoeven geen lesopdracht meer op te nemen. Alle directeurslonen werden opgetrokken tot het hoogst toepasselijke niveau.

Daarnaast waren er nog de historisch hoge investeringen in scholenbouw. Hij besluit dat de huidige meerderheid, zonder dat dit in het regeerakkoord stond, ervoor heeft gekozen om het overgrote deel van de beschikbare middelen in het Vlaamse basisonderwijs in te zetten. Toch is meer nodig, erkent het lid, maar dan wel in een omvattende aanpak, die de legislatuur overschrijdt, en die voortbouwt op de eerdere stappen.

Dat lijkt zijn fractie absoluut haalbaar. De eerdere initiatieven, net zoals datgene wat de sociale partners voorstellen, zijn immers gebaseerd op de hoger genoemde visietekst van de Vlor. CD&V treedt dan ook de driesporenaanpak bij, waarbij hij het optrekken van de basisfinanciering van het kleuteronderwijs tot het niveau van het lager onderwijs vernoemt, het inzetten op professionalisering, de specifieke masters, de zorgondersteuning op de werkvloer, en de verbeterde administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning. Dat alles wordt helder verwoord in het document van de sociale partners.

De spreker merkt daarbij wel op dat de weg allicht iets vrijer zou geweest zijn met een groter budgettair realisme of een duidelijker verhouding tussen de voorstellen. Dat is evenwel geen beletsel om de sporen te blijven volgen, noch voor de huidige, noch voor de volgende beleidsverantwoordelijken. Het gesprek daarover is meer dan ooit een opdracht voor alle fracties, maar het meest cruciale gesprek daarover vindt idealiter al plaats bij de vorming van de volgende regering, die de kans moet grijpen om te kiezen voor een omvattend plan en een meerjarenbegroting, en dat vervolgens samen met alle onderwijsactoren moet realiseren.

Zijn partij kiest er alvast voor om van investeringen in basisonderwijs de onderwijsprioriteit van de volgende bestuursperiode te maken. De inhoudelijke en budgettaire keuze daarvoor moet in het regeerakkoord staan, overeenkomstig de drie voorgestelde sporen. Zijn fractie is zeker bereid ook nu al mee te werken aan een eerste, gemeenschappelijk engagement.

1.2. Tussenkoms van Steve Vandenberghe

Steve Vandenberghe noemt de toelichting door de sociale partners gedreven en geloofwaardig. Tegelijk is hij vervuld van plaatsvervangende schaamte. Toen hij in 2015 parlamentslid werd, voerde hij maandenlang gesprekken op het terrein met leerkrachten, directeurs, ouders en studenten, op grond waarvan zijn fractie eind 2017 twee voorstellen van resolutie indiende met concrete punten om leerkrachten (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1374/1) en directeurs (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1369/1) te versterken in het belang van de kinderen. Daar gaat het immers om. Daar kwamen hoorzittingen uit voort, nog afgezien van de tientallen vragen om uitleg in de commissie, de alarmsignalen die verschenen in de media en de cijfers van het Ministerie van Onderwijs en Vorming zelf. In het licht van het dringende karakter van de noodzakelijke investeringen in het basisonderwijs, stelt hij vast dat men al die tijd in zekere zin als verloren mag beschouwen. Voor hem is het alleszins duidelijk dat het hoog tijd is voor concrete en gestructureerde maatregelen.

De minister verklaarde in haar beleidsnota Onderwijs 2014-2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 133/1) uitdrukkelijk dat zij de job van leerkracht opnieuw aantrekkelijker wilde maken met een loopbaanpact. Maar tegen 2024 moet Vlaanderen ondertussen nog steeds op zoek naar tussen de vijf- en de zeventien duizend nieuwe leerkrachten. Het aantal starters in de lerarenopleiding daalde met 14 percent, dat van de afgestudeerden met gemiddeld 6 percent. De regering weet dat, maar beperkt zich desondanks tot oplapwerk.

Het lid wil overigens niet beweren dat de minister helemaal niets gedaan zou hebben. Hij bevestigt integendeel de opsomming die Jos De Meyer hier zonet naar voor heeft gebracht. Het grote probleem blijft echter dat het werkveld het effect daarvan onvoldoende voelt. Zijn eigen opvolger als directeur in het onderwijs werkt dag en nacht, maar slaagt er desalniettemin niet in aan zijn pedagogische trajecten toe te komen. Dit niet uit gebrek aan competentie of interesse, maar gewoonweg uit gebrek aan tijd ten gevolge van onvoldoende administratieve en pedagogische ondersteuning. Hij heeft al zijn uren nodig voor zijn grote klassen in de twee scholen die hij leidt. Dat is ook maar een van de vele voorbeelden die het lid zou kunnen geven om het precaire karakter van de situatie te illustreren.

Veel leerkrachten zijn onderhand dan ook gewoon geworden hun pedagogische 'plan te trekken'. Kwestie van te overleven en hun eigen nood aan ondersteuning enigszins te lenigen. De directeur heeft immers, zoals gezegd, geen tijd en de zorgleerkrachten verzuipen in het extra werk ten gevolge van het M-decreet. De spreker sluit zich dan ook aan bij de beeldspraak van de sociale partners en gewaagt van een dood spoor. Voor wat hem betreft is het ondertussen al vijf na twaalf.

Beleid voeren is keuzes maken. Investeren in het basisonderwijs, moet daarbij een prioriteit zijn. Dat de minister in weerwil van haar verklaringen over het belang ervan, haar beleidsperiode afsluit zonder structureel, georganiseerd plan, is een gemiste kans. Het lid heeft er begrip voor dat de benodigde 1,8 miljard euro niet in één keer kan gevonden worden, maar het beloofde legislatuuroverschrijdende plan voor haar opvolgers ligt er ook niet. Daarom voelt hij plaatsvervangende schaamte. Men moet dringend kleur bekennen als men het echt meent. Dat is tot nu toe niet gebeurd.

Hij treedt bij dat de drie sporen tegelijk moeten worden aangepakt. Het ene kan niet zonder het andere. Tot slot breekt hij nogmaals een lans voor de schooldirecteur, die de motor is en blijft. Maar net zijn welbevinden gaat met de dag achteruit. Hij is voortijdig uitgeput en valt uit. Het beleid kan zich dergelijk schuldig verzuim niet veroorloven. Men moet hen integendeel koesteren, helpen en vooral respecteren, en wel door hen de middelen te geven om hun school goed te leiden, wat vanzelf gunstige effecten heeft op de leerkrachten en de leerlingen, om wie het uiteindelijk allemaal draait.

1.3. Tussenkoms van Jo De Ro

Jo De Ro wil een en ander toch in perspectief plaatsen. Hij herinnert aan de erfenis waarmee deze meerderheid begon. Hij noemt in dat verband de trage uitbreiding en vernieuwing van het patrimonium, het verdwijnen van de aanvangsbegeleiding, de overhaaste invoering van het M-decreet met te weinig middelen en de ontspoorde vervangingspool. De vraag naar meer middelen komt verder ook naar voren in andere domeinen, zoals bijvoorbeeld het hoger onderwijs of het – duurdere – secundair onderwijs met zijn te verwachten groei van het leerlingenaantal. Het staat buiten kijf dat er geïnvesteerd moet worden in stenen. Maar het is ook nog maar de vraag waar men voldoende leerkrachten zal vinden om voor die klassen te staan. Vraag waarop een vorig minister antwoordde dat men dan maar grotere klassen moest samenstellen. Het lid herinnert zich nog goed de plaatsvervangende schaamte die hij toen voelde.

Zijn partij gelooft al sinds haar ontstaan dat de basis voor alle kennis gelegd wordt in kleuter- en lager onderwijs. Daarvan moet er voldoende zijn, dat bovendien goedkoop en kwaliteitsvol is. Liberale ministers hebben daar dan ook altijd in geïnvesteerd. Waarbij hij echter ook ruiterlijk erkent dat de uitdagingen groot blijven. De periode dat kleuters relatief weinig en onregelmatig naar school kwamen en daar in wezen slechts wat opgevangen werden, ligt al ver achter ons. Als de Kamer van Volksvertegenwoordigers weldra de leerplichtleeftijd verlaagt, zal de Vlaamse overheid des te meer haar verantwoordelijkheid in de financiering moeten nemen.

Het is gemakkelijk om een document te ondertekenen. Maar het valt al moeilijker om te beloven dat men als deelnemer aan een toekomstige meerderheid een aantal zaken als prioriteit daaruit zal halen. Er zijn immers, zoals gezegd, ook andere onderwijsnoden. Die noden doen zich niet alleen voor in het basisonderwijs. Daarom maakt zijn fractie een keuze. Daarvoor neemt zij kleuters en directies als prioriteiten. Niet omdat de andere voorstellen niet belangrijk zijn of niet in een meerjarenplan mogen zitten, maar wel omdat investeren in die leeftijd inderdaad het meest rendoert en het meest maatschappelijke winst oplevert, zoals wetenschappelijk onderzoek genoegzaam aantoonde. Hij merkt daarbij op dat het Vlaamse kleuteronderwijs nu al veel succes boekt, ook al gaat dat soms ten koste van het eigen welbevinden van het onderwijzend personeel.

Anderzijds stelt het lid zich toch wel vragen bij de manieren waarop men met de voorgestelde maatregelen de vooropgestelde doelstellingen wil realiseren. Zo meent hij dat, wat de professionalisering betreft, rekening moet worden gehouden met de bevindingen van de onderwijsinspectie, die Frans en muzische vorming elk jaar opnieuw naar voren schuift als verbeterpunten. Hij ziet met name niet in waarom men voor de verhoging van de expertise op dat vlak noodzakelijkerwijze naar de lerarenopleiding en de nascholingsinstituten moet trekken, die gecentraliseerd zitten in de provinciehoofdsteden, terwijl men hiervoor evengoed de nabijere dko's en CVO's kan betrekken. Volgens het lid spaart men daarmee geld uit en ontstaat bovendien een thans ontbrekende symbiose, nog afgezien van de nabijheid. Met dit voorbeeld wil hij tonen dat voor zijn fractie de zoektocht naar een oplossing voor de in het document geformuleerde problemen niet noodzakelijk hoeft te lei-

den naar het bijhorende prijskaartje, maar dat ook mag en moet worden gezocht naar alternatieve mogelijkheden.

Daarnaast ontbreken ook een aantal punten, zoals de infrastructuur. Het lid durft te stellen dat een directeur in een nieuwe school een pak minder ballast te dragen heeft, met gunstig effect op zijn welbevinden. Verder loert het lerarentekort om de hoek. Middelen alleen zullen daarvoor niet volstaan. Daar moet met zijn allen, met vakbonden en koepels erbij, grondig over nagedacht worden. Men moet hier tegen een groot imagoprobleem opboksen. Zo zijn er in het onderwijs zelf nogal wat mensen die geen reclame maken voor het beroep en hun eigen studenten zelfs ontraden om die kant op te gaan. Wordt er voorts ook al voldoende gedaan om het vele papierwerk te beperken?

Tot slot werpt het lid nog de vraag op waarom er nog steeds geen loopbaanpact is tussen werkgevers, werknemers en overheid. Volgens het lid ligt dit niet enkel aan budgettaire redenen, maar ook aan een aantal taboes, die in het begin van de volgende legislatuur ernstig bekeken zullen moeten worden. Er blijven ook nog altijd kansen liggen doordat men nog al te weinig netoverstijgend te werk gaat. Hij respecteert eigenheden en verschillen, maar dat neemt niet weg dat op veel meer terreinen kan worden samengewerkt.

1.4. Tussenkoms van Koen Daniëls

Koen Daniëls vestigt er de aandacht op dat een 'resolutie' een aanbeveling is aan het beleid en dat het beleid van een volgende ploeg per definitie geen vaststaand feit is. Die moet immers keuzes maken en prioriteiten stellen. Basisonderwijs is belangrijk, maar ook andere zaken zijn dat, zelfs binnen het onderwijs. Hij denkt dan met name aan zaken zoals infrastructuur, hoger onderwijs, de lerarenopleiding of de uitrusting van tso- en bso-scholen, nog afgezien van niet-onderwijsgerelateerde zaken als het klimaat of de wachtlijsten binnen Welzijn. Hij roept zijn collega's op tot eerlijkheid en niet de gemakkelijke houding aan te nemen om alle eisen bij te treden. Uiteindelijk zal de som immers betaald moeten worden.

Hij verzekert desalniettemin dat onderwijs het belangrijkste hoofdstuk zal vormen van het verkiezingsprogramma van zijn partij. Bepaalde onderdelen van het voorgestelde document zullen daar expliciet in opgenomen zijn, waaronder het optrekken van de werkingsmiddelen van het kleuteronderwijs, die in het licht van de verlaging van de leerplichtleeftijd, op een gelijk niveau moeten komen met die van het lager onderwijs.

Daarop vraagt hij bij de sociale partners na of ze er voorstander van zijn dat meer onderwijsmiddelen gekleurd worden, dat wil zeggen dat verzekerd wordt dat ze in de klas terechtkomen en blijven. Verder wil hij weten op welke vlakken zij het M-decreet inhoudelijk willen bijsturen, afgezien van de middelen die ervoor worden uitgetrokken. Daarover staat niets in hetgeen zij hier vandaag presenteerden, en evenmin over de mogelijkheid om bijkomende leerkrachten te financieren, los van OKAN, voor de taalbadan, die thans tot een jaar lang kunnen worden aangeboden aan leerlingen die het Nederlands niet machtig zijn. Wat vindt men daarvan?

Verder is zijn partij absoluut voorstander van de ondersteuning van de directeurs in het basisonderwijs. Zien, in dat verband, de sociale partners de door hen gevraagde extra zorgleerkracht per 83 leerlingen als ondersteuning van de directeur of als iets anders? Verder merkt hij op dat ze drie punten als gewicht naar voren schuiven, terwijl dat in het memorandum van het katholiek onderwijs op pagina 4 anderhalf punt is. Hoe moet men die verhouding zien?

Verder wijst het lid de vakbonden en de koepels op het fenomeen van de indirecte planlast. Hij vraagt hen aandacht te hebben voor de suggesties vervat in aller-

hande mails en nieuwsbrieven, dat leraren zich op alle mogelijke manieren moeten indekken om juridisch in orde te zijn. Bijvoorbeeld door voor elk onderdeel van een toets of test een verwijzing aan te brengen naar (een onderdeel van) het leerplan.

De sociale partners willen – terecht – geen geld uit andere onderwijsniveaus halen, maar vergelijken er wel mee. Tegelijk noemt men het basisonderwijs eigenstandig. Moet men kijken naar de verschillen of niet?

De kosten van een master Basisonderwijs zijn hier niet doorgerekend. Mag hij daaruit afleiden dat ze hetzelfde loon krijgen als hun collega's? Wat is overigens het doel van die master? Wil men een andere instroom of een steviger kennisbasis door een langere opleiding?

De idee van meer kinderverzorgsters wordt door N-VA ondersteund, omdat men ervan overtuigd is dat voldoende effectief pedagogische tijd moet overblijven. Hij stelt wel vast dat de onderwijsassistenten niet langer figureren in de voorliggende documenten. Laat men die vraag vallen? En zo ja, waarom? Inhoudelijke onderdelen als de eindtermen ontbreken eveneens.

Hoe ziet men de opleiding van directeurs? Situeert men die desgevallend op Vlaams niveau, zodat ze overal gelijk is? Zou het – in het licht van de verschillen die er manifest bestaan – voorts niet beter zijn de middelen voor pedagogische en beleidsondersteuning aan de scholen toe te kennen, zodat deze zelf kunnen kiezen wat ze nodig hebben?

De sociale partners betreuren dat de bijkomende middelen in 2019 geen rekening houden met leerlingenkenmerken. Maar hebben zij zelf gekeken naar de efficiëntie van de aanwending van de SES-middelen, die het Rekenhof niet evident vindt, gezien ze in de praktijk voor van alles en nog wat gebruikt worden?

Hoe is men op het aantal van twee bijkomende lestijden gekomen voor overleg in het kader van de professionalisering? Is er een verhouding met de grootte van de school? Is er bewust gekozen voor de term zorgleraar in plaats van zorgcoördinator? Wat is desgevallend het verschil in hun taken? Hoe is het aantal van 83 leerlingen vastgelegd? Betreft het gewogen leerlingen of gaat het om het loutere aantal?

Verder spreekt het lid zijn tevredenheid uit over het pleidooi voor de inzet van leergebiedexperten om het enthousiasme van de leerlingen te stimuleren, met name voor wat betreft wetenschap en techniek, en muzische vorming. Het verheugt hem dat de geesten op dat vlak gerijpt zijn. Hij is ook blij met de opsomming door collega Jos De Meyer van de realisaties en keuzes tijdens deze legislatuur. Hij onderstreept dat door de Vlaamse Regering heel wat vragen vanwege de minister van Onderwijs gehonoreerd werden, hoewel de andere ministers evenveel – en evenzeer terechte – vragen hadden. Al die middelen waren welkom, maar er moet natuurlijk wel gekeken worden of ze oordeelkundig zijn gebruikt. De vakorganisaties hebben een belangrijke taak in de bewaking daarvan en het lid zou van hen dan ook graag eens een lijst ontvangen van de middelen die naar andere doeleinden worden doorgesluisd dan waar ze voor bedoeld zijn.

1.5. Tussenkoms van Caroline Gennez

Caroline Gennez is de mening toegedaan dat iedereen minstens in woorden de noodzaak erkent van de versterking van het basisonderwijs. Beleid vergt een combinatie van visie, mensen en middelen. Ook voor haar is onderwijs de beste motor voor maatschappelijke vooruitgang. Zelf is ze het in grote lijnen eens met de 'resolutie' van de sociale partners. De gelijkschakeling van de basisfinanciering had haar fractie reeds deze legislatuur verwacht, met name in het licht van de nagestreefde vroege instap en de verlaging van de leerplichtleeftijd.

Ook met de vraag naar indexering is ze het eens, evenals met de koppeling aan de leerlingenkenmerken. Het loslaten van dat laatste principe is een stap in de verkeerde richting, al heeft men gelukkig dat van de gelijke basisfinanciering van elk kind verlaten. Vragen de sociale partners om een vergroting van de bandbreedte en dus van de impact van de SES-kenmerken? Het antwoord op het pleidooi van het Rekenhof voor meer transparantie moet er volgens haar in bestaan dat men de effectiviteit en efficiëntie verhoogt en controleert, niet dat men het kleuren van de middelen verlaat.

Ze erkent het grote effect van het M-decreet, maar moet men in deze discussie ook niet de financiering van de leerlingen betrekken, die thans sterk verschilt tussen gewoon en buitengewoon basisonderwijs? Wat is de visie van de sociale partners? Het lid heeft een soortgelijke vraag over de overgang van crèche naar kleuterklas, die soms te bruusk wordt doorgevoerd door ouders, ook als kinderen er nog niet rijp voor zijn, omdat in de kleuterklas wel en in de crèche geen maximumfactuur speelt. Moet ook die financiering niet herbekeken worden? Moet niet de ontwikkeling van het kind het moment van de overstap bepalen?

De schoolkosten blijken geen aandachtspunt te zijn in het document van de sociale partners, hoewel de maximumfactuur helaas naar omhoog ging. Haar fractie wil daarentegen op termijn juist streven naar volledig kosteloos onderwijs, wat dan uiteraard gepaard moet gaan met een verhoging van de werkingsmiddelen. Meer middelen moeten ook gaan naar de middag- en naschoolse opvang om te vermijden dat die te duur worden voor ouders.

Het lid treedt bij dat op het vlak van planlast nog heel wat te wieden valt. Regelgeving moet op dat vlak nauwgezet doorgelicht worden, maar dat moet ook gebeuren bij koepels en netten en bij scholengroepen en -gemeenschappen, zeker op het vlak van de leerplannen.

Tot slot kan men in het Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs nagaan dat de middelen voor Onderwijs, in lopende prijzen en met inbegrip van open-endfinanciering, in de legislatuur 2004-2009 met 18 percent stegen, in 2009-2014 met 17 percent en in 2014-2018 met 1 percent. Het gaat uiteindelijk om politieke keuzes, besluit ze: deze regering heeft de noden van het basisonderwijs laten oplopen.

2. Antwoorden namens de sociale partners

Marianne Coopman antwoordt dat de onrust en de problemen in het basisonderwijs zeer groot zijn. De strategische verkenning en de adviezen van de Vlor leren dat voor het inhalen van de historische achterstand een omvattend plan nodig is, waarvoor een legislatuur niet volstaat. In hun strategie kozen de sociale partners daarop voor een degelijke basisvisie en een driesporenbeleid. De genoemde achterstand werd berekend in uren, mensen en leerlingen, en kwam uit op 1,8 miljard euro. Om daartoe te komen is volgens de sociale partners een tijdspanne van twee legislaturen nodig.

Ze onderstreept dat het document principes en krijtlijnen bevat, maar daarnaast ook vrijheid laat aan het beleid. Het wachten op de afsluiting van de deeldiscussies heeft echter lang genoeg geduurd. De sociale partners willen nu het engagement om te starten met het driesporenbeleid. Ze zijn het ermee eens dat verdere objectivering door onderzoek nodig is. En dat staat ook zo in het plan. De sociale partners willen echter niet meer meegenomen worden in debatten die de start van de investering vooruitschuiven. Het is aan de politieke fracties om voor de sluiting van het parlementaire jaar hun kaarten op tafel te leggen.

Wat de eigenstandigheid van het basisonderwijs betreft, beseft ze dat heel wat aspecten van het plan ongetwijfeld (ook) in andere dossiers zullen terechtkomen,

zoals het loopbaanpact of de hervorming van de scholengemeenschappen, maar men kan er niet omheen dat het door de grote aantallen niet anders dan om een groot bedrag kan gaan.

Ze preciseert ten slotte nog dat er niet geantwoord zal worden op vragen over memoranda. Het gaat hier alleen over wat vandaag is gepresenteerd.

Patriek Delbaere treedt bij dat de hamvraag is of de commissie bereid is kamerbreed een duidelijk engagement aan te gaan, waarbij men een appel doet aan de volgende legislatuur om het driesporenbeleid ingang te doen vinden. Het besef dat daar – vanwege de aantallen – substantiële middelen voor nodig zijn, moet doordringen. Die middelen vraagt men ook niet in één keer maar volgens een plan, dat gekoppeld is aan verder objectiverend onderzoek. Hij sluit andere mogelijkheden niet uit, maar die mogen geen excuus vormen om de start uit te stellen. Daarvoor zijn de noden te reëel, te stringent en te urgent.

3. Afsluitende replieken

Steve Vandenberghe weet dat hij hier geen goednieuwsshow kan brengen, waarin gesuggereerd zou worden dat alles in één keer kan gerealiseerd worden. Wel vraagt de werkvloer een duidelijk en niet-vrijblijvend signaal. Niemand zegt ook dat dit het enige domein is waar de Vlaamse Regering geld moet voor uittrekken, maar hij begrijpt maar al te goed de frustratie van de mensen die voor de zoveelste keer komen uitleggen wat het probleem is.

Jos De Meyer, van zijn kant, herbevestigt het engagement ten aanzien van de drie sporen dat hij hier eerder uitsprak. Dat betekent overigens inderdaad niet dat er niets anders meer is. Zo zou hij zelf graag zien dat het vierde spoor van de kwaliteit benoemd wordt, en dat er samen gezocht wordt naar wegen om dat te versterken. Verder herhaalt hij dat er in deze legislatuur al heel wat investeringen zijn gebeurd in dat kader, zonder dat dit altijd uitdrukkelijk vermeld is geworden. Het zou misschien te ver gaan om uit zijn engagement ten aanzien van de sociale partners en zijn uitnodiging naar de andere fracties, af te leiden dat hij akkoord gaat met elk detail dat voorligt, maar het lid is het er alleszins mee eens dat er misschien wel naar een turboversnelling zal moeten worden overgeschakeld.

Koen Daniëls hoopt dat zijn vragen elders alsnog zullen worden beantwoord en dat zijn opmerkingen zullen worden meegenomen. Ook zijn fractie heeft evenwel een duidelijk engagement uitgesproken. Van elk van de drie sporen heeft hij elementen aangehaald, die hij herhaalt. Verder blijft hij erbij dat het vierde spoor, met name dat van de inhoud, onlosmakelijk samenhangt met de drie andere. Tot slot is hij ervan overtuigd dat de volgende legislaturen, in welke samenstelling ook, inderdaad een engagement zullen moeten opnemen ten aanzien van het basisonderwijs.

Jo De Ro bevestigt dat volgens zijn fractie de komende tien jaar, wat de middelen betreft, een gat moet worden dichtgereden, maar dat er tegelijk blijvend creatief moet worden nagedacht over andere benaderingen van de terecht gesignaleerde problemen. Tot slot blijft hij, in het licht van het pleidooi voor extra middelen zonder andere niveaus te bekijken, waarschuwen voor de golf van leerlingen uit het basisonderwijs die binnenkort naar het secundair onderwijs gaan. Men moet immers beseffen dat het historisch zo gegroeid is dat sommige niveaus in vergelijking met de buurlanden meer en andere minder krijgen. Hij hoopt op realiteitszin, ook om ontgoocheling te vermijden. Vooruitgang is niet alleen te bereiken met meer budget maar veronderstelt ook een blijvende uitdaging tot inhoudelijke modernisering.

Afsluitend stelt *Jan Durnez* vast dat er, afgezien van de lopende inspanningen, nood bestaat aan een plan ter voorbereiding van de volgende legislatuur. Als elementen

van consensus noemt hij de gelijkschakeling van de werkingsmiddelen voor het kleuteronderwijs, de voortzetting van de geleverde inspanningen in de volgende legislatuur, de kinderverzorgsters en de zorg om de directiemogelijkheden. Zelf voegt hij daar de opvolging van de toekomstige indexering aan toe. Voorts trad iedereen de driesporenstructuur van het plan bij, al werd daar nog het vierde spoor van de kwaliteit aan toegevoegd. Tot slot vermeldt hij de zeven maatregelen, die door elke fractie zijn aangeraakt, al valt er nog veel te concretiseren.

Jan DURNEZ,
voorzitter

Steve VANDENBERGHE
Koen DANIELS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

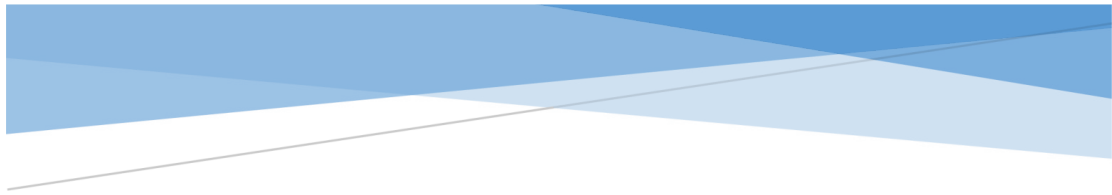
bsc	beroepssecundair onderwijs
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
dco	deeltijds kunstonderwijs
M-decreet	decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers/onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
SES	socio-economische status
tso	technisch secundair onderwijs
UGent	Universiteit Gent
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
vte	voltijdsequivalent/voltijdequivalent

BIJLAGE 1:

Naar een sterk, duurzaam en veerkrachtig basisonderwijs –
Principes en ambities van de sociale partners (18 september 2018)

NAAR EEN STERK, DUURZAAM EN VEERKRACHTIG BASISONDERWIJS

PRINCIPES EN AMBITIES VAN DE SOCIALE PARTNERS

Inhoud

1.	INLEIDING.....	23
1.1.	NOOD AAN EEN TOEKOMSTPLAN BASISONDERWIJS.....	23
1.2.	NAAR EEN STERK, DUURZAAM EN VEERKRACHTIG BASISONDERWIJS	23
1.3.	BEHOUD VAN DE BESTAANDE TROEVEN	23
1.4.	SAMENHANG MET ANDERE DOSSIERS	24
2.	EEN VISIE OP BASISONDERWIJS.....	25
2.1.	VOORBEREIDEND WERK: EEN STRATEGISCHE VERKENNING EN TWEE ADVIEZEN VAN DE VLOR	25
2.2.	UITGANGSPUNTEN VOOR HET TOEKOMSTPLAN BASISONDERWIJS	25
2.3.	DE BASISCHOOL ALS FUNDAMENT VOOR HET ONTWIKKELEN EN LEREN VAN ALLE KINDEREN	26
2.4.	EEN EIGEN FINALITEIT VOOR HET BASISONDERWIJS	26
2.5.	VERTROUWEN IN EEN SLAGKRACHTIG BASISONDERWIJS.....	27
3.	HET LOONT OM TE INVESTEREN IN BASISONDERWIJS	28
3.1.	NOOD AAN BIJKOMENDE INVESTERINGEN	28
3.2.	DRIE SPOREN.....	28
4.	BASISFINANCIERING VOOR ELKE SCHOOL.....	30
4.1.	GELIJSCHAKELN WERKINGSMIDDELEN KLEUTER – LAGER	30
4.2.	MAXIMUMFACTUUR HANDHAVEN DOOR KOOPTKRACHT TE GARANDEREN	30
5.	INZETTEN OP BREDE PROFESSIONELE SCHOOLTEAMS ALS MOTOR VAN DE BASISCHOOL	32
5.1.	BREED INZETBARE GROEPSLEERAAR EN ONTWIKKELING VAN DE (LEERGEBIED)EXPERT	32
5.2.	MASTERS SPECIFIEK VOOR HET BASISONDERWIJS	33
5.3.	MEER RUIMTE VOOR PROFESSIONALISERING	33
5.4.	UITBREIDING VAN ZORG.....	33
5.5.	KINDERVERZORGING VOOR EEN VLOTTE OVERGANG VAN KINDEROPVANG NAAR KLEUTERONDERWIJS	34
6.	SLAGKRACHTIG BASISONDERWIJS MET STERK SCHOOLLEIDERSCHAP	35
6.1.	SCHOOLLEIDERSCHAP IN DE BASISCHOOL	36
6.2.	BELEIDSKRACHT VERHOGEN DOOR EXTRA INVESTERINGEN IN ADMINISTRATIEVE, PEDAGOGISCHE EN BELEIDSONDERSTEUNING	36
6.3.	SCHOLENGEMEENSCHAPPEN OPTIMALISEREN	37
6.4.	ONDERWIJSKUNDIG SCHOOLLEIDERSCHAP OPBOUWEN	37
7.	VOORSTEL MAATREGELEN	38
7.1.	BEREKENING VAN MAATREGELEN.....	38
7.2.	VOORSTEL VAN REALISERING	38

1. Inleiding

1.1. Nood aan een toekomstplan basisonderwijs

Al geruime tijd zijn er signalen dat het basisonderwijs in Vlaanderen moeilijkheden ondervindt om haar takenpakket op een kwalitatieve wijze te vervullen. Kleuteronderwijzers, onderwijzers, schooldirecteurs geven via allerlei kanalen te kennen dat de werkdruk hoog is, en dat de omkadering en werkingsmiddelen ontoereikend zijn om de hoge verwachtingen naar de basisscholen in te lossen.

De sociale partners van de sector onderwijs hebben er verscheidene malen op aangedrongen om deze noodkreet ernstig te nemen. Te meer omdat een onvoldoende financiering van het basisonderwijs op termijn de kwaliteit van het geboden onderwijs ondergraaft. Daarom stellen ze op uitnodiging van de Vlaamse Minister van onderwijs dit document voor. Vanuit een positieve visie op het basisonderwijs stellen de sociale partners een aantal maatregelen voor die het basisonderwijs moeten versterken.

Ook al is er binnen het huidig regeerakkoord niet meteen sprake van een omvattend plan voor de basisscholen, toch is het duidelijk dat bij vrijwel alle politieke partijen de wil aanwezig is om een aanzet te geven voor een legislatuuroverschrijdende aanpak. We verwijzen hierbij ook naar de hoorzittingen in het Vlaams Parlement over de voorstellen van resolutie betreffende het versterken van directeurs in het basisonderwijs en betreffende het versterken van leerkrachten in het basisonderwijs.

We zijn er van overtuigd dat deze tekst de nodige richting geeft voor zo'n initiatief. Meteen is er de uitdaging om nu al de eerste stappen te zetten.

1.2. Naar een sterk, duurzaam en veerkrachtig basisonderwijs

Basisonderwijs is het fundament voor een brede basisvorming van kinderen. Wat kinderen op jonge leeftijd meekrijgen, heeft een bepalende impact op de latere schoolloopbaan. Investerings in onderwijs renderen nergens meer dan in het basisonderwijs en dat geldt a fortiori voor het kleuteronderwijs.

Het basisonderwijs verdient dan ook een eigen toekomstplan dat de troeven van het basisonderwijs volop uitspeelt maar tegelijkertijd de pijnpunten aanpakt, zowel inhoudelijk als financieel. Dergelijk plan moet krachtige hefboomen bevatten om met de uitdagingen van vandaag en morgen aan de slag te gaan en ons basisonderwijs veerkrachtig en slagvaardig te houden voor de toekomst.

1.3. Behoud van de bestaande troeven

Op 25 februari 1997, ruim 20 jaar geleden, legde het decreet basisonderwijs een nieuw kader vast voor de organisatie van het kleuter- en lager onderwijs in Vlaanderen. De **visie** in dit decreet was in vele opzichten vernieuwend en oogt ook vandaag, ondanks de sindsdien snel verander(en)de samenleving, nog op meerdere punten actueel. Het principe dat niet het kind zich aan de leeromgeving moet aanpassen maar ook omgekeerd, de grote

autonomie voor scholen om op basis van het eigen pedagogisch project onderwijs te bieden, ... zijn uitgangspunten die vandaag nog relevant zijn en die we willen behouden.

Sommige **organisatorische aspecten** uit het decreet basisonderwijs werden vrij recent gewijzigd: het inschrijvingsrecht, de nieuwe financiering, de nieuwe omkadering, ... Andere elementen, zoals de structuur van het basisonderwijs, zijn sinds 1997 grotendeels onveranderd gebleven omdat ze tot op heden voldoende adequaat bleken.

Dit toekomstplan beoogt **geen grote structurele wijzigingen** in het basisonderwijs. Het behoudt en waarborgt een aantal sterke punten binnen de regelgeving: de ruime autonomie inzake groepssamenstelling, de eindtermen enkel op het einde van het basisonderwijs, het werken met groepsleraren die opgeleid en inzetbaar zijn voor alle leergebieden en leergroepen, de school in de buurt van elk kind, de gespecialiseerde setting binnen een continuüm van zorg, de werkingsmiddelen en omkadering op basis van leerlingenkenmerken. Wel wil het plan een nieuwe adem aan het basisonderwijs geven en via bijkomende investeringen tegemoet komen aan de reële noden van de kleuter- en lagere scholen, zowel in primaire als in secundaire processen.

1.4. Samenhang met andere dossiers

Een toekomstplan voor het basisonderwijs staat niet op zichzelf maar is inhoudelijk nauw verbonden met een aantal andere actuele onderwijsdossiers. We verwijzen hierbij naar het dossier over de scholengemeenschappen, het tijdsbestedingsonderzoek in het kader van de loopbaanbesprekingen, de ontwikkelingen op het vlak van zorg en ondersteuning in het kader van het M-decreet. Ze hebben ontegensprekelijk een grote impact op dit plan voor het basisonderwijs.

2. Een visie op basisonderwijs

2.1. Voorbereidend werk: een strategische verkenning en twee adviezen van de VLOR

- Voor de uitwerking van dit plan is een goede onderbouw gevonden in de *strategische verkenning van de VLOR van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*¹.
- Op basis van de strategische verkenning heeft de VLOR in zijn ‘*Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs*’ (15 september 2015) ‘10 krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs’ ontwikkeld². De raad vraagt dat deze onderscheiden krachtlijnen een toetssteen vormen voor de beoordeling van toekomstig beleid inzake basisonderwijs.
- Met het oog op een toekomstplan is eind 2016 aan de VLOR gevraagd om via een nieuw advies prioriteiten voor bovenstaande tien krachtlijnen aan te geven. Dit advies is door de Raad Basisonderwijs van de VLOR uitgebracht op 8 maart 2017³. Het advies bevat de doelstellingen die de VLOR voor een plan voor het basisonderwijs ziet, geeft de in het huidige basisonderwijs aanwezige handvaten mee, en schuift 14 wenselijke maatregelen naar voren (9 in het ‘hart’ van het basisonderwijs en 5 faciliterende maatregelen).

Bovenvermelde strategische verkenning en beide adviezen zijn essentiële elementen bij de uitwerking van een toekomstplan voor het basisonderwijs.

2.2. Uitgangspunten voor het toekomstplan basisonderwijs

De sociale partners en andere onderwijsgeledingen hebben drie jaar geleden verschillende krachtlijnen aangeduid voor een sterk basisonderwijs. We blijven deze krachtlijnen onderschrijven en beschouwen ze als uitgangspunten voor het toekomstplan.

1. Een basisschool is een school op maat van kinderen;
2. Een basisschool werkt ontwikkelingsgericht;
3. Diversiteit als kracht;
4. Een geïntegreerde aanpak als fundament;
5. Een lerend team dat verantwoordelijkheden deelt;
6. Het educatief partnerschap tussen school, leerling en ouder levert sterk werk;
7. De basisschool en de buurt hebben elkaar veel te bieden;
8. Het basisonderwijs zorgt voor een brede vorming;
9. Investeren in het basisonderwijs rendeed;
10. Meer dan een zaak van onderwijs alleen.

---

¹ Vlaamse Onderwijsraad (2015). *De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*, Leuven: Acco.

² Zie <http://www.vlor.be/advies/advies-over-de-krachtlijnen-voor-een-sterk-basisonderwijs>.

³ <http://www.vlor.be/advies/advies-over-het-toekomstplan-basisonderwijs>.

2.3. De basisschool als fundament voor het ontwikkelen en leren van alle kinderen

De VLOR drukt de rol van de basisschool treffend uit als “fundament voor ontwikkelen en leren”. Ook in de toekomst verwachten we van onze basisscholen dat ze zorgen voor **maximale leerkanen** voor **élk kind**: zowel sterke als minder sterke leerlingen. Kinderen moeten kunnen uitblinken. Dit kan enkel als het basisonderwijs ontwikkelingsgericht werkt en naar een brede basisvorming voor iedereen streeft. Dit houdt in dat het basisonderwijs doelgericht werkt opdat alle kinderen, ongeacht hun beginsituatie of leerpotentieel, zich optimaal ontwikkelen. Het basisonderwijs zet in op alle ontwikkelingsdomeinen en speelt in op de verscheidenheid in de beginsituatie van kinderen. Het is meteen ook duidelijk dat elke basisschool naar excellentie streeft, zowel inzake inhoud als inzake didactiek.

De steeds toenemende diversiteit in onze samenleving vormt een van de belangrijkste uitdagingen. In het basisonderwijs komt een heterogene groep leerlingen samen, elk met eigen interesses, leerpotentieel, afkomst, specifieke onderwijsbehoeften, ... Om binnen deze diverse context elk kind optimale kansen te geven, is er nood aan slagkrachtig basisonderwijs met sterke schoolleiders en sterke professionele schoolteams.

Deze diversiteit is tegelijk ook een grote troef van ons basisonderwijs. In geen enkel onderwijsniveau is de **grote verscheidenheid** binnen onze samenleving zo zichtbaar aanwezig als in onze basisscholen. Elke basisschool is bij wijze van spreken een afspiegeling van haar buurt. Door samen te leren en te leven in de school in de buurt worden onze kinderen het best voorbereid op die samenleving.

Het ontwikkelingsgericht werken aan een brede basisvorming van **élk kind** doet de basisschool samen met de ouders, de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), de Pedagogische Begeleidingsdiensten (PBD's) en de secundaire scholen. Een goede basisschool houdt de vensters open op de wereld buiten de school en is bovendien sterk ingebed in de buurt en de lokale samenleving. Deze hechte **verbondenheid met de buurt** en de bredere samenleving maakt dat een basisschool ook daadwerkelijk het fundament voor ontwikkelen en leren kan leggen.

De **ontwikkelingsgerichte werking** van het basisonderwijs gedijt het best in een leerlijn van 2,5 tot 12 jaar met zo weinig mogelijk breuklijnen en met vooropgestelde, te bereiken doelen op het einde van het traject. Deze doorlopende leerlijn gaat uit van de ontwikkeling van het kind, minder van de bestaande structuren in de scholen. Ze past zich ook aan, aan kinderen die moeilijkheden ervaren in hun ontwikkeling en specifieke onderwijsbehoeften hebben. Uiteraard stopt de leerlijn niet op het einde van het basisonderwijs: het is de bedoeling dat de leerlijn in het secundair onderwijs daar naadloos bij aansluit.

In deze leerlijn is elk jaar cruciaal, ook - of zeker - de eerste jaren kleuteronderwijs die nog niet onder de leerplicht vallen. Dit plan wil met verschillende maatregelen het kleuteronderwijs nog meer valoriseren.

2.4. Een eigen finaliteit voor het basisonderwijs

Het basisonderwijs heeft een duidelijke finaliteit: **zorgen voor een sterke basisvorming**. Kinderen moeten leren functioneren in een complexe en snel evoluerende maatschappij. Het geeft kinderen de nodige bagage om zich te kunnen verhouden en bewegen in de

gegeven realiteit en doet hen ook verder kijken dan de eigen leefwereld. Het basisonderwijs legt het fundament voor de vormende opdracht van onderwijs.

Het basisonderwijs kiest hierbij voor een **geïntegreerde aanpak**. Daarbij staat het kind centraal. Die totaalbenadering sluit aan bij de ontwikkeling en de leefwereld van het kind.

Het basisonderwijs legt de fundamenteën voor leren en ontwikkelen: naast het doelgericht werken aan **kennis, vaardigheden en houdingen**, draagt het basisonderwijs bij aan **persoonsvorming** en **socialisatie**. Daarop bouwt het secundair onderwijs verder en maakt ruimte voor kwalificerende doelstellingen. Beide onderwijsniveaus zijn dan ook partners om de overgang van het basis- naar het secundair onderwijs zo optimaal mogelijk te laten verlopen.

2.5. Vertrouwen in een slagkrachtig basisonderwijs

Hoe basisscholen hun opdracht realiseren, kiezen ze vandaag in grote mate zelf, binnen de ruimte en de autonomie die de regelgeving hen biedt. Deze ruimte behouden we, vanuit een sterk vertrouwen in onze basisscholen.

Optimaal gebruik maken van deze ruimte en deze autonomie vergt evenwel een sterk **beleidsvoerend vermogen** van scholen. Het vereist **sterk schoolleiderschap en professionele schoolteams** die zich op hun kerntaak kunnen toeleveren. Het basisonderwijs versterken betekent dan ook: inzetten op het versterken van schoolleiders en schoolteams en het creëren van goede condities, opdat ze optimaal kunnen omgaan met de hen toegekende autonomie en ruimte, en zo elk kind maximale kansen op een basisvorming bieden.

De basisschool speelt een belangrijke rol in de sociale cohesie van de lokale gemeenschap. Idealiter is de basisschool (of een vestigingsplaats van een school) geografisch ingeplant en verankerd in de buurt, dicht bij het kind en zijn ouders. Binnen dergelijk kwalitatief aanbod van vele kleine scholen biedt samenwerking, zoals nu al in scholengemeenschappen, een meerwaarde, om organisatorische problemen op te lossen maar ook om pedagogische mogelijkheden en expertise te benutten en uit te wisselen.

3. Het loont om te investeren in basisonderwijs

3.1. Nood aan bijkomende investeringen

Hoewel er in het verleden belangrijke inspanningen werden gedaan om extra middelen voor het basisonderwijs te voorzien, bestaat er tot op heden een **groot verschil in investeringen** tussen de onderwijsniveaus in het leerplichtonderwijs⁴. De jaarlijkse uitgaven van de overheid per leerling waren in 2017 de volgende:

Kostprijs per leerling per onderwijsniveau (in Euro)	
Gewoon basisonderwijs	4 835,19
Gewoon secundair onderwijs	8 600,94
Buitengewoon basisonderwijs	18 855,07
Buitengewoon secundair onderwijs	21 614,88

De spanning in financiering per leerling tussen het basis- en het secundair onderwijs is dus heel groot. Objectieve verschillen, zoals de verschillende studierichtingen, dure machines in arbeidsmarktgerichte richtingen van het secundair onderwijs, bieden hiervoor slechts ten dele een verklaring.

Bovendien is ook het verschil in financiering tussen het gewoon basisonderwijs en de kinderopvang substantieel. De gemiddelde kost voor een kwaliteitsvolle plaats in de kinderopvang bedraagt er 7 450 euro per jaar.⁵

De problematische financiering van het basisonderwijs wordt in meerdere onderzoeken en door meerdere instanties aangekaart, onder meer in een studie uit 2015 - recent nog eens bevestigd door de OESO-studie *Education at a Glance* - die er tegelijkertijd op wees dat investeringen in de eerste schooljaren juist het meest renderen⁶. Onderzoek zoals dat van James Heckman geeft aan dat investeringen in onderwijs aan jonge kinderen bepalend zijn voor latere leeruitkomsten: *“Early childhood development is a smart investment. The earlier the investment, the greater the return...”*.

3.2. Drie sporen

De nodige bijkomende investeringen situeren we op drie niveaus:

- De basisfinanciering, en inzonderheid de werkingsmiddelen

⁴ Vlaamse Onderwijsraad (2015). *De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*, Leuven: Acco, p. 54.

⁵ Dit cijfer is per kindplaats met voldoende verloonde begeleiders én rekening houdende met de kindratio.

⁶ Nussche D. et al (2015), *OECD Reviews of School Resources: Flemish Community of Belgium 2015*, OECD Publishing, Paris, pp. 24-25: <http://www.oecd.org/edu/BEL%20FL%20School%20Resources%20Review.pdf>: *“Given the current imbalance of spending between elementary and secondary education, the Flemish authorities should also examine the potential advantages of shifting to more equal spending per student between elementary and secondary education. Policies of rebalancing spending in primary and secondary school are supported by research demonstrating that the rate of return on investment in human capital is greatest in the early years of school and lowest in the later years.”*.

- Het lerarenteam en de leraar (het primaire proces)
- De beleidskracht en de schoolorganisatie van de basisschool (de secundaire processen)

Het onderscheid tussen het primaire proces en de secundaire processen in een school is vrij essentieel.

Wat het **primaire proces** betreft ligt de focus op de basisopdracht van elke school: het leren en onderwijzen. De kerntaak van elke (kleuter)onderwijzer is hierop gericht. Elke school krijgt lestijden, zorgpunten en uren kinderverzorging om dit primaire proces kwaliteitsvol te organiseren.

Om dit primaire proces in de meest optimale omstandigheden te laten verlopen, is het noodzakelijk dat elke school zich daartoe efficiënt en effectief kan organiseren. Hiertoe moet de school de meest optimale voorwaarden kunnen waarborgen. Dit wil zeggen dat ook de **secundaire processen** doelmatig en efficiënt worden uitgevoerd. Het gaat dan o.m. om de leerlingen- en personeelsadministratie, de pedagogische ondersteuning, de boekhouding, het onderhoud van de infrastructuur, de beleidsondersteuning, de verplichtingen inzake veiligheid en preventie, ...

In de toewijzing van de middelen is het essentieel om goed te formuleren welke omkadering naar het primaire proces zal gaan, en welke omkadering de secundaire processen kan opvangen.

4. Basisfinanciering voor elke school

In principe draagt elk schoolbestuur de kosten van en de financiële verantwoordelijkheid voor de organisatie van zijn scholen. Een school die aan de erkennings- en financierings- of subsidiëeringsvoorwaarden voldoet, heeft van overheidswege wel recht op een basisfinanciering. De basisfinanciering bestaat uit de omkadering (mee bepaald door de leerlingenkenmerken), werkingsmiddelen (idem) en investeringsmiddelen.

Vlaanderen opteert voor een relatief fijnmazig netwerk van basisscholen. De nabijheid is een belangrijk gegeven. Er is wel een minimale schoolgrootte. Deze is bepaald via rationalisatie- en programmatienormen. We bewaren deze regelgeving. De huidige nabijheid en kleinschaligheid van de basisschool, het belang van het pedagogisch project, de geboden zorg, de specifieke werkvormen, ... hebben een effect op de kostprijs van het basisonderwijs. Het is essentieel dat basisscholen voldoende middelen krijgen om hun opdracht kwalitatief uit te voeren.

Geregeld duikt de vraag op over de optimale en de ideale schoolgrootte. Het is een debat dat meerdere aspecten bevat, zoals de kritische massa voor onderwijskwaliteit, de mobiliteit van leerlingen, scholenbouw, schoolleiderschap, behoud van kansen voor kleine onderwijsverstrekkers...

We vatten dit debat aan maar wachten de uitkomst niet af om extra middelen te investeren opdat elke basisschool in het huidig landschap optimaal kan functioneren, en om samenwerking te stimuleren.

4.1. Gelijkschakelen werkingsmiddelen kleuter – lager

Daar waar de omkadering tussen kleuter- en lager onderwijs al langer gelijkgeschakeld is, liggen de werkingsmiddelen in het kleuteronderwijs ongeveer 30% lager dan in het lager onderwijs. Destijds ging men er van uit dat een kleuter niet voltijds aan het onderwijs participeerde. Maar vandaag is dat niet meer het geval. Kleuters zijn veel meer aanwezig. Op dat punt is er dus geen reden meer om de werkingsmiddelen tussen kleuter- en lager onderwijs te laten verschillen. Dit verschil behouden staat ook haaks op de boodschap van het belang van maximale kleuterparticipatie. Het **gelijktrekken van de werkingsmiddelen voor kleuteronderwijs naar (minimaal) het niveau lager onderwijs**, hoort daarom deel uit te maken van een toekomstplan voor het basisonderwijs. Op die manier krijgt ook het kleuteronderwijs de nodige middelen om een krachtige leeromgeving te kunnen creëren.

Sinds het schooljaar 2017-2018 is hiervoor een eerste recurrente schijf 10 miljoen euro extra voorzien voor het kleuteronderwijs. Voor de gelijkschakeling van de werkingsmiddelen op basis van de leerlingenkenmerken is een bijkomende investering van 48,6 euro nodig.

4.2. Maximumfactuur handhaven door koopkracht te garanderen

In 2008 heeft de Vlaamse Overheid, samen met een nieuw financieringssysteem, de maximumfactuur voor het basisonderwijs ingevoerd. Naast een verhoging van de werkingstoelagen kwam er een begrenzing van de kosten die de scholen aan de ouders kunnen aanrekenen. Werkingstoelagen en maximumfactuur vormen in deze samenhang de

inkomsten voor een basisschool. Het is de opdracht van de overheid, niet van het personeel en/of de ouders, om te zorgen voor voldoende middelen voor elke basisschool.

Bij het begin van de legislatuur werd de maximumfactuur verhoogd. Inmiddels wordt ook de indexering van de werkmiddelen opnieuw toegepast. In de toekomst willen we de maximumfactuur in het basisonderwijs handhaven. Zo krijgen alle kinderen voldoende kansen, ongeacht hun thuissituatie. Dat kan enkel gewaarborgd worden door de oorspronkelijke koopkracht van de basisscholen waarvan werd uitgegaan in de afspraken van 2007 met inbegrip van de bandbreedte – zoals aangegeven in het decreet van 4 juli 2008 - te herstellen, en door te streven naar een **koppeling met de levensduurte** via een consequente indexering van de werkingstoelagen in het basisonderwijs.

Deze maatregel kost 50,3 miljoen euro.

5. Inzetten op brede professionele schoolteams als motor van de basisschool

Leren en onderwijzen is de basisopdracht van elke school. We noemen dit het **primaire proces**. Het is de reden waarom een school wordt opgericht en georganiseerd.

De fundamentele structuur in de basisschool is en blijft de groepsleerkracht met 'haar/zijn' leerjaar of klasgroep. De juf of de meester ziet er de individuele leerlingen werken met de verschillende inhouden, in verschillende werkvormen, binnen de klas. Die structuur bevordert de continuïteit in de pedagogische relatie en creëert waardevolle condities voor een optimale ontwikkeling van de kinderen.⁷ In die structuur is het vrij evident dat de school beschikt over leerkrachten die over een voldoende breed en diep pakket expertise beschikken bij de start van hun loopbaan.

Het valt niet te ontkennen dat de uitdagingen voor het basisonderwijs complexer worden: we denken aan de toenemende diversiteit, de groeiende aandacht voor inclusie, de meertaligheid van de kinderen, de hoge eisen van de samenleving inzake kennis en vaardigheden. Het is dan ook een zaak dat onze scholen over voldoende mankracht en expertise binnen het schoolteam beschikken om deze uitdagingen aan te gaan. De Vlaamse overheid zal daartoe de ruimte bieden.

De noodzakelijke **versterking van het schoolteam** heeft in het basisonderwijs een **kwantitatief** en een **kwalitatief** aspect. Soms is er onvoldoende personeel beschikbaar, soms moeten we de expertise binnen het team kunnen verhogen.

5.1. Breed inzetbare groepsleraar en ontwikkeling van de (leergebied)expert

We blijven in de basisschool werken met een breed inzetbare groepsleraar. Daarbij is er niet enkel een stevige kennis van de inhoud noodzakelijk, maar ook een sterke didactische scholing. De geïntegreerde basisopleiding geeft bevoegdheid om als (kleuter)onderwijzer aan de slag te gaan voor alle leergebieden en in om het even welke klasgroep in respectievelijk het kleuter- of lager onderwijs.

Die werkwijze betekent niet dat een schoolteam bestaat uit uniform handelende individuen. Elk teamlid heeft zijn eigen talenten en specifieke competenties. Diverse vaardigheden, interesses en aanpak versterken het team. Een degelijk professionaliseringsbeleid zoekt ter zake een **complementariteit in het personeel** en verdiept de aanwezige **expertise**. Leraren moeten dus de kans krijgen om zich tijdens de loopbaan te **ontwikkelen tot expert**. Dat kan als expert voor een bepaald leergebied (bv. Frans, muzische vorming, techniek, wetenschappen), of voor thema's zoals zorg, schoolontwikkeling, onderwijs aan anderstalige nieuwkomers, enz. Er bestaan vandaag trouwens al bachelor na bachelor-opleidingen die hierop inzetten.

Uiteraard moeten we die expertise van de leraar ook daadwerkelijk kunnen aanwenden. Binnen de huidige regelgeving is al een functiedifferentiatie mogelijk. We denken aan specifieke rollen en verantwoordelijkheden of taakafspraken in het kader van

---

⁷ Kelchtermans, G.(2015), Allemaal gelijk en toch allemaal anders. Reflecties over schoolteam, schoolorganisatie en professionaliteit in het basisonderwijs. In: *VLOR, De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren*, p. 181-182.

aanvangsbegeleiding, de vernieuwde aanpak binnen bepaalde leergebieden, de begeleiding van stagiairs, vormen van team-teaching. Met de brede inzetbaarheid van de leraren en het ontwikkelen van hun (leergebied)expertise kan de school haar organisatorische vrijheid doelgericht aanwenden om voor de toevertrouwde leerlingen een sterke leeromgeving te creëren.

5.2. Masters specifiek voor het basisonderwijs

De huidige professionele bachelors zullen ook in de toekomst altijd 'de basis' vormen. In zijn advies vraagt de Vlaamse Onderwijsraad te onderzoeken hoe het lerarenteam van de basisschool kan versterkt worden via de introductie van een **master die specifiek voor het basisonderwijs** is opgeleid. Het is de bedoeling dat deze master – net als de (kleuter)onderwijzer – in alle leerlingengroepen en leergebieden kan worden ingezet. Hij is een lid van het schoolteam, heeft een geïntegreerde opdracht en staat dus in de dagelijkse klaspraktijk. Er is m.a.w. geen hiërarchische relatie tussen master en bachelor. De nieuwe opleiding maakt dat de competenties van de onderwijzer op VKS niveau 7 ontwikkeld worden.

Momenteel loopt er een literatuurstudie naar de opleidingsdoelstellingen en de inzet van masters in basisscholen in Europa, alsook een exploratief onderzoek bij schoolactoren over de gepercipieerde voor- en nadelen en de noodzakelijke voorwaarden voor de tewerkstelling van masters basisonderwijs. De resultaten van dit onderzoek, die we tegen januari 2019 verwachten, worden meegenomen in het debat.

5.3. Meer ruimte voor professionalisering

Basisscholen én hun teams zijn professionele leergemeenschappen. De eerste leerplaats is de werkvloer, en meer specifiek het contact en de ervaringen met de leerlingen. Leraren moeten beschikken over **tijd, ruimte en middelen** om zich binnen hun schoolopdracht en op de werkvloer permanent bij te scholen. Overlegmomenten met collega's kunnen als vormen van permanente ontwikkeling worden aangepakt. De resultaten van het tijdsbestedingsonderzoek zullen in de verdere bespreking worden meegenomen.

Professionalisering kan binnen de functie van leraar zelf, maar kan ook in de richting van andere onderwijsfuncties of -opdrachten gaan. Het moet mogelijk zijn om via een aangepast traject een bijkomende competentie te verwerven.

Om de nodige overlegtijd en ruimte te geven voor professionalisering, achten we het nodig om op termijn 2 bijkomende lestijden per klas (van 18,5) te voorzien. Dit genereert een meerkost van ongeveer 141,7 miljoen euro.

5.4. Uitbreiding van zorg

Naast teamwerk en professionalisering is een goed uitgebouwde begeleiding en ondersteuning vereist voor de realisatie van goed onderwijs voor alle leerlingen. Om de implementatie van het M-decreet te realiseren hebben we ondersteuningsnetwerken opgericht. De opdracht van de ondersteuner beperkt zich daarbij niet tot advies. Om de ondersteuning van de leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften beter te waarborgen, zullen de groepsleraar en de ondersteuner op de werkvloer samenwerken.

De zorgcoördinator als spil in het zorgbeleid en brug tussen school, CLB en ouders wordt met de komst van ondersteuningsnetwerken nog belangrijker. Investeren in **zorg** versterkt de zorgniveaus 0 en 1.

Overigens zullen we met een toenemend aantal leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het gewoon basisonderwijs ook behoefte hebben aan paramedisch personeel.

Een bijkomende zorgleraar per gemiddeld 83 leerlingen genereert een kost van 386,7 miljoen euro.

5.5. Kinderverzorging voor een vlotte overgang van kinderopvang naar kleuteronderwijs

We schenken bijzondere aandacht aan de transitie van de kinderopvang naar de kleuterschool en de bijzondere onderwijsbehoeften van kleuters. Daarbij is het van groot belang dat de verhouding verzorging - educatie naargelang de leeftijd van de kinderen en de specifieke pedagogiek van het jonge kind goed afgewogen wordt.

Voor het urenpakket kinderverzorging behouden we de sokkel per vestigingsplaats. We verhogen het bestaande urenpakket in functie van het aantal leerlingen in de instapklas en de eerste kleuterklas. We geven tegelijkertijd de school de mogelijkheid om de middelen in te zetten waar nodig. Eén kinderverzorgster voor de instapklas en de eerste kleuterklas kost 220 miljoen euro.

6. Slagkrachtig basisonderwijs met sterk schoolleiderschap

Om het leren en onderwijzen (= het primaire proces) kwaliteitsvol te laten verlopen, is het belangrijk een efficiënte schoolorganisatie uit te bouwen. De taken die daarmee samen hangen noemen we de **secundaire processen**. Daarbij wordt de focus gericht op het schoolleiderschap.

Kwaliteitsvol (basis)onderwijs vergt van onze directies sterk **professioneel schoolleiderschap**. Onderzoek bevestigt steeds weer dat schoolleiders een belangrijke impact hebben op de kwaliteit van het onderwijs dat een school aanbiedt. Ze beïnvloeden de schoolcultuur en het professioneel leren, het welbevinden van leraren en (onrechtstreeks) het leren, de prestaties en het welbevinden van de leerlingen⁸.

Door de toegenomen complexiteit van de maatschappij, het onderwijs en de schoolorganisatie is de functie van directeur in een basisschool zeer uitdagend en veeleisend. De directeurs staan dicht bij hun team, hun leerlingen en de ouders. Ze zijn betrokken en heel aanspreekbaar. De functie van directeur basisonderwijs vergt daarom veel verschillende competenties in één persoon.

Diverse onderzoeken tonen aan dat de scholen in het basisonderwijs ontoereikend **omkaderd** zijn, zowel op administratief en pedagogisch ondersteunend als beleidsvoerend vlak. Dat valt moeilijk te verzoenen met een klemtoon op het versterken van het beleidsvoerend vermogen van scholen.⁹

We moeten er in ons plan bijgevolg voor zorgen dat elke basisschool een sterke schoolleider krijgt, die voldoende ondersteuning geniet om het primaire proces in goede banen te leiden en meteen ook de hulp en de ruggensteun heeft voor het nauwgezet vervullen van de eerder secundaire taken op school.

---

⁸ Devos e.a. 2006.

⁹ Het Rekenhof wees in zijn rapport over de *'Pedagogische en administratieve ondersteuning van basisscholen en secundaire scholen'* (2010) op de beperkte omkadering op deze aspecten in het basisonderwijs. Er is een grote ongelijkheid tussen het gewoon basisonderwijs en het gewoon secundair onderwijs, dat bijna drie keer meer ondersteuning per leerling ontvangt. De meerderheid van de scholen, meer basisscholen dan secundaire scholen, is van mening dat ze onvoldoende ondersteunend personeel heeft. Het Rekenhof deed dan ook de aanbeveling aan de overheid om na te gaan hoe zij de beleidsondersteuning van de scholen, vooral in het basisonderwijs, kan versterken. https://www.ccrek.be/docs/2010_21_AdmOndersteuning.pdf

Het onderzoek van Geert Devos en Melissa Tuytens (2013) over het *'Bestedingspatroon van personeelsmiddelen in basis- en secundaire scholen voor de invulling van hun administratieve, beleids- en pedagogisch ondersteunende taken'* bevestigde de nood aan extra beleidsondersteuning en zeker administratieve ondersteuning voor de basisscholen. De onderzoekers stelden dat de omkadering waarover de basisscholen beschikken *"bijzonder weinig is voor de veelheid aan taken die de scholen moeten uitvoeren"*. De overheid zou de versterking van het administratief, beleids- en pedagogisch ondersteunend personeel in basisscholen als een absolute prioriteit moeten beschouwen om de goede werking van de scholen te garanderen.

6.1. Schoolleiderschap in de basisschool

Elke basisschool heeft – als instelling met een eigen nummer - **een directeur**. Vanaf 1 september 2018 vermindert de werkdruk voor directeurs die nog een lesopdracht hebben. Directeurs van een school met 100 leerlingen of meer worden volledig lesvrij gemaakt. De lesopdracht van directeurs van een school met minder dan 100 leerlingen wordt met 4u verminderd. Daarnaast worden alle lonen van directeurs basisonderwijs gelijkgeschakeld met het loon van een directeur van een grote basisschool of secundaire middenschool.

In een verdere planning voorzien we – analoog aan het secundair onderwijs - een directeur zonder lesopdracht vanaf 83 leerlingen. Deze operatie zou een extra budget van 455 000 euro vergen.

Voor de vestigingsplaatsen – die door ouders dikwijls als aparte school worden gepercipieerd – kunnen scholen door de verruiming van hun enveloppe na onderhandeling over de aanwendingscriteria van de bijkomende punten de mogelijkheid krijgen om beleidsondersteuners een coördinerende opdracht toe te bedelen.

6.2. Beleidskracht verhogen door extra investeringen in administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning

De scholengemeenschappen werden in 2003 in het basisonderwijs geïntroduceerd om de slagkracht van het basisonderwijs te verhogen. De bedoeling was dat de scholengemeenschappen zouden bijdragen tot een efficiënt gebruik van de middelen en een beter management. De scholengemeenschappen ontvingen hiervoor ook extra middelen, de punten stimulus en later ook de punten voor het zorgbeleid. Momenteel zijn er 352 scholengemeenschappen basisonderwijs. 2575 scholen maken deel uit van een scholengemeenschap: 2402 scholen van het gewoon basisonderwijs onderwijs en 173 basisscholen van het buitengewoon onderwijs. 46 scholen (20 buitengewoon onderwijs en 26 gewoon onderwijs) maken geen deel uit van een scholengemeenschap.

De scholengemeenschap ontvangt vandaag een puntenenveloppe, de stimulus. Deze puntenenveloppe kan de scholengemeenschap volledig vrij aanwenden voor het doel of voor de doelen waarvoor ze zelf kiest. Dit kunnen zorg en/of ICT en/of administratie en/of de aparte functies specifiek ter ondersteuning van de scholengemeenschap zijn. Zo ontstaat er een ondersteunend kader binnen de scholengemeenschap dat de werking van individuele scholen faciliteert.

Zoals hierboven aangegeven is de huidige ondersteuning echter ontoereikend om al deze functies op te nemen. Er is nood aan een gevoelige verhoging van de investeringen op dit vlak.

Tegelijkertijd herzien we de berekening en de toewijzing door te werken met één geïntegreerde **puntenenveloppe voor administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning**. Daarbij moet worden aangeduid welk deel naar primaire en secundaire processen kan gaan.

Op deze manier kan nog meer dan vandaag een gedeelde verantwoordelijkheid ontstaan tussen directies belast met een coördinerende opdracht, directies van individuele scholen

en personeelsleden in een ondersteunende functie om de individuele basisscholen meer optimaal te laten werken.

Het is aan de schoolbesturen om na te gaan op welk niveau de dienstverlening naar de scholen en vestigingsplaatsen het meest effectief kan gebeuren. Om de schoolnabijheid te blijven ondersteunen, hebben ze de mogelijkheid om binnen de toegewezen enveloppe een verantwoordelijke voor de vestigingsplaats aan te duiden. Om het zorgbeleid te ondersteunen kan men een beroep doen op paramedisch personeel. Om de planlast te verlichten, is het mogelijk om administratieve medewerkers aan te trekken. Deze input maakt het mogelijk om leraren te ontdoen van een aantal oneigenlijke taken. Zodoende zullen ze zich nog meer kunnen focussen op hun basisopdracht.

In het meest optimale scenario streven we naar een enveloppe van 3 punten gemiddeld per (gewogen) leerling. Dit impliceert een budget van 971,9 miljoen euro.

6.3. Scholengemeenschappen optimaliseren

Hoewel de scholengemeenschappen in het basisonderwijs reeds 15 jaar deel uitmaken van het onderwijslandschap en op vele plaatsen goed werk leveren (bijvoorbeeld rond expertisedeling tussen de zorgcoördinatoren) is er nood aan een verder optimalisering van deze samenwerkingsverbanden.

Om het basisonderwijs nog slagkrachtiger te maken is het nodig de bestaande figuur van de scholengemeenschappen, waarbinnen scholen samenwerken, te optimaliseren en nieuwe mogelijkheden te bieden.

6.4. Onderwijskundig schoolleiderschap opbouwen

Naast een grotere administratieve, beleidsmatige ondersteuning willen we ook het **onderwijskundig leiderschap** van schoolleiders versterken.

Binnen het kader van het **loopbaandebat** en op basis van de gedragen aanbevelingen uit het recente onderzoek van Geert Devos¹⁰ over stress en welbevinden van schooldirecteurs, werken we in de werkgroep schoolleiderschap andere relevante aspecten uit om tot sterk(er) schoolleiderschap te komen zoals een overlegd profiel van schoolleiderschap en van de competenties die voor een schoolleider vereist zijn; de voorwaarden om als schoolleider aangesteld te kunnen worden, de nodige aanvangsbegeleiding, professionaliseringsnaden en ondersteuning; ... Er wordt nagegaan of een voorbereidende cursus mogelijk is voor elkeen die de ambitie heeft om de taak van schooldirectie op zich te nemen.

---

¹⁰ Devos, G., Vanblaere, B., & Bellemans, L. (2018). *Stress en welbevinden bij schoolleiders: een analyse van bepalende factoren en van vereiste randvoorwaarden*. Steunpunt Onderwijsonderzoek, UGent.

7. Voorstel maatregelen

7.1. Berekening van maatregelen

In aansluiting op bovenstaande analyse werden op vraag van de sociale partners de meerkosten berekend van noodzakelijke en wenselijke maatregelen van het driesporenbeleid. Onderstaande tabel geeft een inventaris van deze berekeningen.

Maatregel	Kost ¹¹
Koopkracht waarborgen:	
Gelijkschakeling werkingsmiddelen kleuter - lager	48 609 554
Indexering op oorspronkelijke basis 2008	50 337 026
Primair proces versterken:	
2 bijkomende lestijden lichamelijke opvoeding per klas (18,5 ln) ¹²	141 720 945
1 zorgleraar (=85 pt) gemiddeld per 83 leerlingen	386 677 975
1 kinderverzorgster voor instapklas en 1 ^{ste} kleuterklas (18,5 ln)	220 560 990
Secundair proces versterken:	
Lesopdracht directie verder verlagen (zoals SO: 83 leerlingen)	455 670
Enveloppe beleids- en administratieve omkadering verhogen	
- Tot 3 punten gemiddeld per leerling	971 912 718

Hieronder formuleren de sociale partners een voorstel voor het realiseren van de maatregelen.

7.2. Voorstel van realisering

Om de noodzakelijke bovenvermelde maatregelen, geclusterd binnen een driesporenbeleid, te kunnen realiseren, rekenen de sociale partners op de bereidheid en het engagement van deze en volgende Vlaamse regeringen voor een doordacht en gefaseerd investeringsbeleid. Als sociale partners willen we inzake dit investeringsbeleid enkele voorstellen formuleren om binnen een welomschreven periode dit driesporenbeleid uit te rollen.

In tegenstelling tot het formuleren van prioriteiten binnen het driesporenbeleid, verkiezen we om gelijktijdig, evenwel gefaseerd, werk te maken van elk van deze drie sporen. Immers elk spoor is noodzakelijk om een globaal en merkbaar effect in de scholen en op de klasvloer te kunnen realiseren. Bovendien maakt de grote samenhang tussen de drie sporen een duurzaam beleid in de scholen mogelijk. We vragen de Vlaamse regering dan ook om geen prioritair spoor naar voor te schuiven, maar wel, middels een groeipad voor elk spoor, een budgettaire lijn uit te werken. De concrete invulling van deze budgettaire lijnen op basis van leerlingenaantallen, gewogen naar

¹¹ Het gaat om de meerkost. Er wordt rekening gehouden met de bestaande lestijdenpakketten en puntenenveloppes.

¹² Voorstel van het gemeenschappelijk vakbondsfront om het aantal contacturen voor de leraren te verminderen via het invoeren van twee bijkomende lestijden lichamelijke opvoeding. Op die wijze creëert men tijd voor overleg en professionalisering.

leerlingenkenmerken, geven we in sociaal overleg met alle partners verder vorm. Om inhoudelijk dit debat te kunnen voeren, kijken we uit naar de conceptnota die de Vlaamse regering hiertoe ontwerpt, rekening houdend met de basisprincipes uit deze nota en de gedragen Vlor-adviezen.

Spoor 'Koopkracht van de scholen'

Vooreerst vragen we om met ingang van het begrotingsjaar 2019 de koopkracht te herstellen waarvan werd uitgegaan voor de financieringsafspraken in het decreet van 4 juli 2008 en die afspraken integraal uit te voeren, met inbegrip van de volledige realisatie van de bandbreedte voor leerlingenkenmerken. Geraamd budget: 50,3 miljoen euro.

Vervolgens vragen we om tijdens de volgende legislatuur, middels een jaarlijkse verhoging en op basis van de principes 'lineariteit en leerlingenkenmerken' de werkingsmiddelen van het kleuteronderwijs gelijk te schakelen naar minimaal de werkingsmiddelen van het lager onderwijs. Geraamd budget: 48,6 miljoen euro.

Spoor 'Versterking van de primaire processen'

De bovenvermelde maatregelen bij dit spoor vragen naar mogelijkheden tot overleg/professionalisering van teamleden (lestijden LO genereren buiten het lestijdenpakket), versterking van de zorgwerking (bijkomende zorgondersteuning fase 0 en 1 van het zorgcontinuüm) en versterking van het kleuteronderwijs (uitbreiding kinderverzorgers).

Om deze versterking te kunnen realiseren, vragen we om, conform de gehanteerde mechaniek van het Tivoli-akkoord van 1998, middels een begrotings/programmadecreet te voorzien in een budgettair traject. Dit traject neemt een aanvang in 2019 en voorziet, gespreid over een maximale periode tot 2029, jaarlijks bijkomende middelen. We verwachten dat hier een eerste schijf toegekend wordt van minimaal 10% van het geraamde budget tijdens het begrotingsjaar 2019. Geraamd budget: 749 miljoen euro.

Spoor 'Investeren in de secundaire processen'

Om de primaire processen te ondersteunen en voor de opdrachten die conform het subsidiariteitsbeginsel beter op een bovenschools niveau kunnen gerealiseerd worden, is investeren in administratief, pedagogisch en beleidsondersteunend personeel noodzakelijk. Daarnaast omvat het versterken van de secundaire processen ook de verdere verlaging van de lesopdracht van de directeur.

Ook hier vragen we om deze investering te realiseren conform de gehanteerde mechaniek van het Tivoli-akkoord van 1998 en middels een begrotings/programmadecreet. Zo kan startend in 2019 voorzien worden in een budgettair traject gespreid over een maximale periode tot 2029 waarin jaarlijks bijkomende middelen worden vastgelegd. We verwachten dat hier een eerste schijf toegekend wordt van minimaal 10% van het geraamde budget tijdens het begrotingsjaar 2019. Geraamd budget: 972,5 miljoen euro.

BIJLAGE 2:

'Voorstel van resolutie' van de sociale partners (14 februari 2019)

14 februari 2019

Hoorzitting Commissie voor Onderwijs**“NAAR EEN STERK, DUURZAAM EN VEERKRACHTIG BASISONDERWIJS -
PRINCIPES EN AMBITIES VAN DE SOCIALE PARTNERS”****Voorstel resolutie**

De koopkracht en omkadering van het basisonderwijs kampen met een onderfinanciering (werkingsmiddelen en omkadering). Historische redenen liggen aan de basis hiervan met als gevolg dat er in het beleidsdomein al jarenlang systematisch te weinig middelen worden voorzien voor een zeer grote groep van leerlingen.

Er wordt van het basisonderwijs verwacht dat het inspeelt op steeds meer en complexere maatschappelijke en decretale verwachtingen (diversiteit, de uitvoering van het M-decreet, meer- en anderstaligheid, kleuterparticipatie, ...) en blijft scoren volgens nationale en internationale kwaliteitsstandaarden.

De huidige sterktes van het basisonderwijs (zie 10 krachtlijnen basisonderwijs, Vlor) komen, omwille van bovenliggende oorzaken, onder druk te staan.

De representatieve organisaties van werknemers en werkgevers binnen onderwijs vragen naar een legislatuuroverschrijdend, omvattend en ambitieus toekomstplan met bijkomende financiering dat de sterktes van het basisonderwijs borgt en de pijnpunten aanpakt zonder evenwel daarbij de bijkomende financiering te realiseren via besparingen in andere niveaus of het ontzien van oplossingen voor noden. De sociale partners ambiëren daarbij een zeer solide basisvorming voor elk kind zonder grote structurele veranderingen van het basisonderwijs.

We vragen daarom om een beleid op drie sporen. De verdeling van de middelen over de scholen en schoolbesturen gebeurt, voor elk spoor, op basis van leerlingenaantallen, rekening houdend met leerlingenkenmerken.

1. Ingrepen op de basisfinanciering:

- De gelijkschakeling van de werkingsmiddelen kleuteronderwijs naar het niveau lager onderwijs.
- De indexering van de werkingsmiddelen op de oorspronkelijke basis van 2008 met respect voor de leerlingenkenmerken.

2. Versterken van het onderwijsteam en de leraar (primaire processen)

- 2 bijkomende lestijden (Ikr/II-ratio 18,5) om de nodige overlegtijd en ruimte voor professionalisering te voorzien.
- Voorzie in een bijkomende zorgleraar (=85 pt) per gemiddeld 83 leerlingen.
- De transitie van kinderopvang naar kleuteronderwijs verdient de nodige aandacht. In dit kader vragen we om 1 voltijdse kinderverzorgster te voorzien voor instapklas en 1ste kleuterklas (18,5 Iln).

3. Versterken van beleidskracht en schoolorganisatie (secundaire processen)

- Professioneel leiderschap is absoluut noodzakelijk om de primaire processen op school kwaliteitsvol te laten verlopen. Hiertoe dient een directeur basisonderwijs – net zoals de directeur secundair – vrijgesteld te zijn van lesopdracht vanaf 83 leerlingen.

- Verder dient de directeur ook beter ondersteund te worden; hiertoe zal de enveloppe pedagogische, beleids- en administratieve omkadering verhoogd worden tot 3 punten gemiddeld per gewogen leerling.

Daarom vragen alle sociale partners aan het Vlaams Parlement een legislatuur-overschrijdend investeringsplan dat tegelijkertijd wordt uitgerold over deze drie sporen.

Deze financiële inspanning zien we geconcretiseerd in een gefaseerd investeringsbeleid van de Vlaamse regering gespreid over 10 jaar. Dit plan dient - gelet op de grote en urgente noden - nu reeds op te starten en zal uiteindelijk voorzien in een totale investering van 1,8 miljard euro voor het basisonderwijs. Dit is een stijging van gemiddeld 250 euro per leerling per jaar.

Om verder inhoudelijk dit debat te kunnen voeren, ontwerpt de (toekomstige) Vlaamse regering conceptnota/conceptnota's rekening houdend met de basisprincipes uit deze resolutie en de gedragen Vlor-adviezen. Deze conceptnota's leiden tot verder overleg en onderhandeling. Gelijktijdig zal de regering ten laatste tegen 2022 een studie laten uitvoeren: "Wat heeft een basisschool nodig, rekening houdende met de gevraagde nabijheid van elke basisschool, de vrijheid van onderwijs, de grondwettelijke vrije keuze en de geëiste kostenloosheid van basisonderwijs?"

Rekening houdend met de resultaten van deze studie kan de planning van de budgettaire input worden aangepast aan wat nodig en noodzakelijk is. Desalniettemin mogen deze vraag tot onderzoek en de mogelijke verdere inhoudelijke debatten over conceptnota's geen rem zijn op het alvast onmiddellijk aanvatten van de noodzakelijke versterking.

Lieven Boeve
Directeur-Generaal Katholiek
Onderwijs Vlaanderen

Marianne Coopman
Algemeen secretaris COV

Patriek Delbaere
Algemeen Directeur OVSG

Marnix Heyndrickx
Voorzitter
VSOA Onderwijs

Nancy Libert
Algemeen secretaris
ACOD Onderwijs

Griet Mathieu
Directeur POV

Lieve Vansintjan
Coördinator OKO

Koen Van Kerkhoven
Secretaris Generaal COC

Raymonda Verdyck
Afgevaardigd Bestuurder GO!

Ondertekenende partijen

CD&V

Groen

N-VA

Open VLD

S-PA